

Анотація

Саинчин А. С. *Международно-правовая регламентация борьбы с захватом и убийством заложников.* — Статья.

В статье исследованы некоторые аспекты международно-правовой регламентации борьбы с захватом и убийством заложников. В работе проанализированы уголовно-правовые нормы Уголовного кодекса Украины, регламентирующие борьбу с указанным видом умышленных убийств и некоторые проблемы правового понимания и применения указанных норм права.

Ключевые слова: убийство, заложник, захват, тяжкие последствия, наказание.

Summary

Aleksandr Sainshin. *International legal protection regulation of androlepsy and murder hostages.* — Article.

The feature investigation of murders: the ways of committing and concealment. In work some aspects features investigation of murders are surveyed, namely their that part reputes which committing treating a question of the way committing and way of concealment.

Keywords: murder, androlepsy, heavy consequences, punishment.

УДК 341.46:343.24-053.6

Н. Л. Березовська

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ

Постановка проблеми. Міжнародне співробітництво у сфері покарання неповнолітніх засуджених має певну історію та охоплює досить тривалий період. Характерно, що ця проблема тісно пов'язана з питаннями поведінки з неповнолітніми правопорушниками, захистом їх прав та свобод. Результатом міжнародного співробітництва у зазначеній сфері стало прийняття ряду міжнародно-правових актів, присвячених виробленню рекомендацій у сфері поведінки із неповнолітніми злочинцями та їх покарання, що мають бути відображені у національному законодавстві.

Ступінь наукової розробки проблеми. Окремі аспекти проблеми міжнародно-правових стандартів застосування до неповнолітніх злочинців покарань у цілому висвітлені у роботах С. В. Бородіна, Є. Г. Ляхова, Е. Б. Мельника та інших вчених. Проблеми покарання постійно привертала увагу вітчизняних і зарубіжних юристів і практичних працівників. Серед них варто виділити роботи З. А. Астемірова, М. М. Бабаєва, Л. В. Багрій-Шахматова, А. М. Бандурки, М. І. Бажанова, І. М. Гальперіна, В. О. Глушкова, В. К. Грищука, Н. О. Гуторової, Т. А. Денисової, В. М. Дрьоміна, Г. В. Дровосекова, Г. І. Забрянського, І. І. Карпеця, В. О. Меркулової, Г. М. Миньковського, Н. А. Мирошніченко, О. Є. Наташева, І. С. Ноя, А. А. Піонтковського, В. Ф. Пірожкова, А. Х. Степанюка, М. О. Стручкова, В. М. Трубникова, А. П. Тузова, М. Д. Шаргородського, М. І. Хавронюка, Н. С. Юзікової та інших видатних вчених та практиків.

Актуальність проблеми. Але аналізові основних положень міжнародних документів застосування до неповнолітніх покарань у науковій літературі уваги присвячено мало. Тому не викликає сумнівів доречність звернення до проблеми міжнародного співробітництва у сфері застосування до неповнолітніх покарань.

Метою статті є висвітлення ключових моментів міжнародного законодавства щодо покарання неповнолітніх. Аналіз зазначеної проблеми дасть змогу частково зрозуміти положення чинного кримінального законодавства України та, сприйнявши основоположні засади міжнародного співробітництва у зазначеній сфері, впровадити їх у національне кримінальне законодавство. Це дозволить, зокрема, вдосконалити систему покарань неповнолітніх, підвищити ефективність кримінально-правового впливу на особистість неповнолітнього засудженого, сприятиме його виправленню та вихованню соціально-корисних якостей.

Виклад основного матеріалу. Перші спроби в організації спеціальних пенітенціарних закладів для неповнолітніх було зроблено в Німеччині й Голландії, починаючи з XVI ст. До XIX ст. під впливом громадського міжнародного руху за реформу законодавства ставлення до засуджених неповнолітніх змінювалося все більше й практика створення спеціальних закладів для них поширилася у багатьох країнах: Англії, США, Німеччині, Данії, Іспанії, Італії, Новій Зеландії, Норвегії, Португалії, Франції, Швейцарії, Швеції.

Характерною рисою функціонування цих закладів було те, що майже всі вони були справою приватної ініціативи, і лише у другій половині XIX ст. на діяльність таких установ пильну увагу починають звертати держави та їхні уряди. У XIX ст. всесвітню популярність одержали й стали зразком для наслідування Редгильська колонія в Англії, Метрійська — у Франції, «Суворий будинок» і «Ам-Урбан» — у Голландії, Бехтелейська колонія у Швейцарії, Ланкастерська виправна школа у Північно-Американських штатах [1, с. 16–17].

Ідеї об'єднання зусиль держав у вирішенні пенітенціарних проблем реалізувалися з проведенням із 1872 р. серії дванадцяти тюремних конгресів під патронажем Міжнародної пенітенціарної комісії (останній конгрес цієї серії відбувся в 1950 р. у Гаазі).

І хоча на конгресах обговорювалися переважно проблеми пенітенціарної політики стосовно повнолітніх засуджених, деякі питання (наприклад, доцільність одиночного тюремного ув'язнення) прямо стосувалися й неповнолітніх.

У 1950 р. Міжнародну кримінальну й пенітенціарну комісію було скасовано і її функції прийняла на себе ООН [2, с. 4, 118–144]. Із того часу під егідою ООН проблеми застосування покарань, у тому числі і до неповнолітніх, розглядаються, головним чином, у рамках конгресів ООН із попередження злочинності й поводження з правопорушниками, що проводяться раз на п'ять років, починаючи з 1955 р. Питанням поводження з неповнолітніми правопорушниками та їх покаранню приділялася увага у ході більшості конгресів ООН.

Так, III Конгрес ООН із попередження злочинності й поводження із правопорушниками звернув увагу на надзвичайно високий рівень злочинності не-

повнолітніх в окремих країнах або на тенденції її росту, а також на те, що проведення у цій сфері урядових програм не перебуває у причинній залежності від росту злочинності, хоча зростання злочинності вказує на безуспішність урядових програм.

На VII Конгресі обговорювалися питання розробки й застосування стандартів ООН у галузі кримінального правосуддя. Результатом цього стало прийняття резолюцією 40/33 Генеральної Асамблеї від 29 листопада 1985 р. Мінімальних стандартних правил ООН, що стосуються відправлення правосуддя стосовно неповнолітніх (Пекінські правила) [3, с. 284–305].

Подальшу розробку пенітенціарних проблем неповнолітніх було продовжено в рамках VIII Конгресу ООН, на якому 14 грудня 1990 р. резолюцією Генеральної Асамблеї 45/113 було прийнято правила ООН, що стосуються захисту неповнолітніх, позбавлених волі [4, с. 252–271].

Взагалі масив міжнародно-правових документів є значним. Аналіз тих, які стосуються правового становища неповнолітніх злочинців, дозволяє поділяти їх на два види: загального і спеціального характеру.

До актів загального характеру слід віднести Женевську Декларацію прав дитини (1924 р.), Загальну декларацію прав людини (1948 р.), Декларацію прав дитини (1959), Міжнародний пакт про громадянські й політичні права (1966 р.), Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права людини (1966), Конвенцію про права дитини (1989 р.), Конвенцію про примусову працю (1930), Конвенцію МОП про скасування примусової праці (1957), Конвенцію МОП № 138 про мінімальний вік для прийому на роботу (1973), Конвенцію про медичний огляд дітей та підлітків з метою виявлення їхньої придатності до праці на непромислових роботах № 78 (1946) та ін., які закріплюють основні права будь-якої дитини.

Спеціальними міжнародно-правовими актами є Мінімальні стандартні правила поведження з ув'язненими (1955 р.), Конвенція проти катувань та іншого жорстокого, нелюдського або принижуючого гідність видів поведження й покарання (1984 р.), Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй, що стосуються відправлення правосуддя стосовно неповнолітніх (Пекінські правила) (1985 р.), Правила Організації Об'єднаних Націй, що стосуються захисту неповнолітніх, позбавлених волі (1990 р.), Керівні принципи Організації Об'єднаних Націй для попередження злочинності серед неповнолітніх (Ер-Ріядські керівні принципи) (1990 р.), Мінімальні стандартні правила ООН щодо заходів, не пов'язаних із тюремним ув'язненням (Токійські правила) 1990 р. та ін., які закріплюють положення щодо засуджених, у тому числі й неповнолітніх.

У Конвенції про права дитини закріплені основні ідеї про систему прав дитини у світі. У порівнянні із прийнятою у 1959 р. Декларацією прав дитини, що містила всього 10 коротких принципів, які мають декларативний характер, Конвенція має 54 статті, що враховують більшість моментів, пов'язаних із життям і місцем дитини в суспільстві. Конвенція конкретизує й розвиває положення Декларації прав дитини, покладаючи на держави, що її прийняли,

правову відповідальність за дії стосовно дітей. Країни, що ратифікували Конвенцію або приєдналися до неї, повинні приймати всі необхідні законодавчі, адміністративні й інші заходи для здійснення прав, передбачених Конвенцією (ст. 4).

Із ч. 4 ст. 9 Конвенції випливає можливість застосування до неповнолітнього арешту та тюремного ув'язнення [5], фактично, за українським законодавством — арешту та позбавлення волі на певний строк.

Стаття 37 Конвенції встановлює права дитини у випадку вчинення нею правопорушення або злочину й відбування нею покарання. Відповідно до положень цієї статті «держави-учасниці забезпечують щоб: а) жодна дитина не була піддана катуванню або іншому жорстокому, нелюдському або принижуючому гідність виду поводженню або покаранню. Ні смертна кара, ні довічне тюремне ув'язнення (у КК України — довічне позбавлення волі. — *Б. Н.*), що не передбачають можливість звільнення, не призначаються за злочини особам молодше 18 років; б) жодна дитина не була позбавлена волі у незаконний або довільний спосіб. Арешт, затримання або тюремне ув'язнення здійснюються відповідно до закону й застосовуються лише як крайній захід і, по можливості, більш короткого відповідного періоду часу; в) кожна позбавлена волі дитина користувалася гуманним ставленням і повагою невід'ємної гідності її особистості з урахуванням потреб віку та ін.

Першим повоєним міжнародним документом, що визначив принципи поводження з неповнолітніми правопорушниками, були Мінімальні стандартні правила ООН, що стосуються відправлення правосуддя стосовно неповнолітніх («Пекінські правила»). Правила мають у цілому рекомендаційний характер і повинні здійснюватися у контексті економічних, соціальних і культурних умов, що існують у кожній державі (ст. 1.5 Правил). Цей міжнародний акт визначає принципи поводження з неповнолітніми правопорушниками на всіх стадіях кримінального правосуддя, включаючи застосування й відбування покарань. Мінімальні стандартні правила відправлення правосуддя стосовно неповнолітніх орієнтують судові органи на максимальне скорочення обсягів застосування покарання у виді позбавлення волі, визначаючи його як надзвичайний захід, і застосування його у мінімально необхідний час. Так, ст. 17 Правил, що визначає керівні принципи винесення судового рішення й вибору заходів впливу, вказує, що рішення про обмеження особистої волі неповнолітнього має прийматися тільки після ретельного розгляду питання, й обмеження повинні бути, за можливості, зведені до мінімуму. У відповідності до ст. 19.1 поміщення неповнолітнього у будь-яку виправну установу завжди має бути надзвичайним заходом, який застосовувався би у мінімально необхідні строки.

Таким чином, Правила індивідуалізують відповідальність неповнолітніх осіб з урахуванням вчиненого діяння, виступають за доцільне використання заходів впливу на неповнолітнього, захист прав і свобод зазначеної категорії осіб, навіть при вчиненні суспільно небезпечних діянь, обережне застосування покарань, які передбачають поміщення у виправну установу. Правила в цілому виходять із того, що численні несприятливі наслідки для особистості, які

є практично неминучими при будь-якому поміщенні у виправну установу, не можуть бути належним чином компенсовані, що особливо справедливо стосовно неповнолітніх, які знаходяться на стадії розвитку та легко піддаються негативному впливу. Правила ґрунтуються також на тому, що негативні наслідки, пов'язані з ізоляцією від суспільства, позначаються на неповнолітньому більшою мірою, ніж на дорослому, оскільки вони стосуються людини на початкових стадіях її розвитку. На думку розроблювачів Правил, перевага повинна віддаватися «відкритим» установам перед «закритими». Крім того, всі установи мають бути виправного або освітнього типу, а не тюремного. Мова йде саме про види покарань, пов'язаних з виправно-трудоим впливом, доцільності яких тією чи іншою мірою завжди приділяється увага.

Резолюція № 8 VI Конгресу ООН з попередження злочинності й поведження із правопорушниками і ст. 18 Пекінських правил спрямовані на гуманізацію видів покарання та перераховують ряд заходів впливу, які успішно застосовуються в різних правових системах, серед яких, зокрема, такі пов'язані із виправно-трудоим впливом заходи, як пробація й постанова про роботу на благо громади (у КК України — громадські роботи. — *Б. Н.*).

Свого подальшого розвитку правовий статус неповнолітніх засуджених набув в універсальному спеціалізованому акті ООН — Правилах ООН, що стосуються захисту неповнолітніх, позбавлених волі (1990 р.).

Пенітенціарні стандарти, що містяться у цьому міжнародному документі, з одного боку, деталізують, розвивають і доповнюють опис основних прав і законних інтересів неповнолітніх, позбавлених волі, і, з іншого — закріплюють основні обов'язки цих осіб.

Велике значення при виробленні стандартів покарання неповнолітніх злочинців міжнародна спільнота надає проблемі альтернатив «тюремному» ув'язненню або, іншими словами, альтернативним позбавленню волі на певний строк видам покарання.

Слід зазначити, що порушена проблема має певний генезис. Так, ще наприкінці XIX ст. в зарубіжній і вітчизняній кримінологічній, кримінально-правовій і пенітенціарній науках досить широко стали обговорюватися питання про доцільність широкого застосування покарання у виді позбавлення волі (яке як вид покарання завжди був домінуючим), стали вживати спроби пошуку альтернатив цьому виду покарання. Ця проблема одержала своє висвітлення в програмах ряду тюремних конгресів. Так, у програмі I Міжнародного тюремного конгресу вже було питання про можливість заміни короткострокового позбавлення волі й несплати штрафу посиленими роботами без позбавлення волі. Ці та інші подібні питання викликали значний інтерес і були розглянуті й на наступних конгресах (Стокгольм (1878 р.), Рим (1885 р.), Петербург (1890 р.), Париж (1895 р.), Лондон (1925 р.)).

Питання пошуку альтернатив позбавленню волі обговорювалися на міжнародному рівні й у наступні роки, але вже в рамках Організації Об'єднаних Націй. На конгресах ООН із попередження злочинності й поведження із правопорушниками, починаючи з 1955 р. зверталась увага на важливість застосуван-

ня покарань, не пов'язаних з ув'язненням, основна перевага яких вбачалась у тому, що вони, маючи широкі можливості ресоціалізації, реадптації засуджених, забезпечують збереження їх фізичного й психічного здоров'я, а умови їх відбування в основному відповідають умовам нормального життя на волі, дозволяючи з більшою ефективністю досягти мети виправлення і спеціальної превенції.

У результаті обговорення на VIII Конгресі ООН з попередження злочинності й поведження із засудженими (1990 р.) було прийнято Стандартні мінімальні правила Організації Об'єднаних Націй стосовно заходів, не пов'язаних із тюремним ув'язненням. Правила були розроблені Інститутом Азії й Далекого Сходу при ООН у Токію. Звідси їхня скорочена назва — «Токійські правила».

Цей міжнародно-правовий документ, що містить звід основних принципів і рекомендацій для сприяння використанню заходів, не пов'язаних з тюремним ув'язненням, а також мінімальні гарантії для осіб, стосовно яких застосовуються альтернативи тюремному ув'язненню, має рекомендаційний характер і повинен застосовуватися з урахуванням політичних, економічних, соціальних і культурних умов кожної конкретної країни, а також цілей і завдань її системи кримінального правосуддя.

Токійські правила передбачають широкий діапазон засобів, альтернативних тюремному ув'язненню (ст. 8.2). Привертають увагу саме ті, що пов'язані або можуть бути пов'язані з виправно-трудоим впливом: постанова про виконання суспільно корисних робіт; направлення у виправну установу з обов'язковою щоденною присутністю. Разом із тим перелік не є вичерпним, що, думається, надає право кожній країні індивідуально з урахуванням національних особливостей доповнити зазначений перелік.

Слід зазначити, що цей міжнародно-правовий документ має загальний характер, він не поширюється винятково на неповнолітніх правопорушників, однак реалізація його положень стосовно неповнолітніх, можливо, є найбільш виправданою у порівнянні з іншими категоріями злочинців, оскільки саме соціально-психологічним позиціям неповнолітніх покарання у виді позбавлення волі на певний строк завдає найбільшої шкоди і, у той же час, саме до неповнолітніх, в силу незавершеності процесу становлення їхньої особистості й меншої соціальної занедбаності, застосування покарань, альтернативних позбавленню волі на певний строк, є найбільш виправданим.

Аналізуючи міжнародні стандарти у сфері поведження з неповнолітніми правопорушниками та їх покаранням у контексті проблеми покарань, пов'язаних із виправно-трудоим впливом, що застосовуються до неповнолітніх, не можна оминати увагою питання ставлення міжнародної спільноти до місця, ролі й характеру праці при покаранні неповнолітніх злочинців.

Визнання праці одним із супутніх елементів покарання не суперечить міжнародним документам. Так, Генеральна конференція Міжнародної організації праці 28 червня 1930 року прийняла Конвенцію про примусову працю, в якій встановила заборону на застосування примусової праці. Однак у ст. 2 цієї Конвенції вказано, що термін «примусова або обов'язкова праця для цілей цієї

Конвенції не містить у собі: ...с) будь-яку роботу або службу, що вимагається від будь-якої особи внаслідок вироку, винесеного рішенням судового органу, за умови, що ця робота або служба буде виконуватися під наглядом і контролем державної влади й що зазначену особу не буде відступлено (уступлено) або передано в розпорядження приватних осіб, компаній або товариств» [6].

Крім того, 25 червня 1957 р. Генеральна конференція Міжнародної організації праці на її сороковій сесії прийняла Конвенцію про скасування примусової праці. У ній, зокрема, говориться: «Кожний член Міжнародної Організації Праці, що ратифікує цю Конвенцію, зобов'язується скасувати примусову або обов'язкову працю й не вдаватися до будь-якої її форми: а) як засіб політичного впливу, або виховання, або як міри покарання за наявність або за вираження політичних поглядів або переконань, протилежних установленій політичній, соціальній або економічній системі;...с) як засіб підтримки трудової дисципліни» [7]. Як видно, і в цьому документі немає заборони на використання примусової праці як елемента виправно-трудоного впливу при виконанні певних видів покарань.

У ст. 8 Міжнародного пакту «Про громадянські й політичні права» [8] міститься заборона для держав на залучення громадян до примусової або обов'язкової праці. Однак у цій же статті є застереження, що термін «обов'язкова або примусова праця» не охоплює ситуацій, коли робота або служба виконується особою, яка знаходиться в ув'язненні на основі законного розпорядження суду, або особою, умовно звільненою від такого ув'язнення, тощо.

Отже, кримінальне та кримінально-виконавче законодавство України в частині правової регламентації покарань, пов'язаних із виправно-трудогим впливом, та їх відбування відповідає міжнародно-правовим актам про працю, оскільки праця, будучи складовою частиною виправно-трудоного впливу, не відноситься до примусової чи обов'язкової праці, визначеної і забороненої у зазначених документах.

Міжнародна організація праці у Конвенції № 138 про мінімальний вік для прийому на роботу, у ст. 3 закріпила: «Мінімальний вік для прийому на будь-який вид робіт по найму чи іншу роботу, яка за своїм характером або в силу обставин, в яких вона здійснюється, може нанести шкоду здоров'ю, безпеці або моральності підлітка, не повинен бути нижче 18-річного віку». Невичерпний перелік таких робіт наведено у ч. 3 ст. 5: в шахтах і кар'єрах, оброблювальній промисловості, будівництві, службах електро-, газо-, та водопостачання, санітарно-технічних службах, на плантаціях та інших сільськогосподарських підприємствах, які виготовляють продукцію, як правило, в комерційних цілях, але за виключенням сімейного або дрібного господарства, яке виробляє продукцію для місцевого використання і не користується регулярно найманими працівниками.

Конвенція, виключаючи застосування неповнолітніх осіб на важких та небезпечних роботах, захищає їх право на небезпечні умови праці, разом з тим не усуває можливості залучення неповнолітніх до легких робіт — національним законодавством може допускатися прийом на роботу дітей віком від 13 до 15

років для легкої роботи, що не шкодить їх здоров'ю та розвитку та не заважає навчанню (ст. 7) [9]. Крім того, у відповідності до ст. 7 Європейської соціальної хартії, дозволяється залучення дітей віком нижче 15 років (тобто і з 14 років. — *Б. Н.*) до визначених у законі легких робіт, які не можуть завдати шкоди їх здоров'ю, моральності та освіті [10], що має важливе значення у площині видів покарання, пов'язаних із виправно-трудовим впливом, що застосовуються до неповнолітніх, передбачених кримінальним законодавством України.

Висновки. Підводячи підсумок, слід зазначити, що головними положеннями, пов'язаними з міжнародними стандартами у сфері поводження з неповнолітніми злочинцями та їх покаранням, які стосуються проблеми покарань, пов'язаних із виправно-трудовим впливом, що застосовуються до неповнолітніх в Україні, є: наголос на максимальному обмеженні застосування покарань, пов'язаних із будь-якими формами «тюремного» ув'язнення. Згідно з кримінальним законодавством України такими формами є — позбавлення волі на певний строк та арешт. Застосування зазначених видів покарань до неповнолітніх злочинців має носити характер виключення; розширення сфери застосування покарань, альтернативних «тюремному» ув'язненню; надання переваги при відбуванні покарання неповнолітніми злочинцями установам «відкритого» типу, ніж «закритого» типу; оцінка поміщення неповнолітнього засудженого у виправну установу як надзвичайного заходу; характер діяльності виправних установ, де відбувають покарання неповнолітні засуджені, більшою мірою має бути виховний, виправний та освітній, а не каральний; надання неповнолітнім засудженим, що знаходяться у виправних установах, обов'язкової (за необхідності) та професійної освіти; заохочення неповнолітніх та створення доступу до відповідних освітніх програм за межами обов'язкової освіти; право неповнолітнього засудженого при відбуванні покарання на вибір робіт в установах виконання покарань, дотримання охоронних норм про працю неповнолітніх та, в цілому, можливість залучення неповнолітніх із 14-річного віку до легких робіт; рекомендація стосовно надання дозволу на вихід за межі виправної установи для навчання, професійної підготовки та інших важливих цілей.

Література

1. Беляева Л. И. Правовые, организационные и педагогические основы деятельности исправительных заведений для несовершеннолетних правонарушителей в России (середина XIX — начало XX века) : автореф. дис. на соискание науч. степени д-ра юрид. наук : спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология ; Уголовно-исполнительное право» / Л. И. Беляева. — М., 1995. — 47 с.
2. Бородин С. В. Международное сотрудничество в борьбе с уголовной преступностью: Проблемы деятельности ООН в области предупреждения преступности и обращения с правонарушителями / Станислав Владимирович Бородин, Евгений Григорьевич Ляхов. — М. : Междунар. отнош., 1983. — 200 с.
3. Минимальные стандартные правила ООН, касающиеся отправления правосудия в отношении несовершеннолетних (Пекинские правила) : Приняты резолюцией 40/33 Генеральной Ассамблеи от 29 ноября 1985 г. // Международные акты о правах человека : сборник документов / сост. и авт. вступит. ст. : В. А. Карташкин, Е. А. Лукашева. — М. : НОРМА — ИНФРА-М, 1998. — С. 284–305.

4. Правила ООН, касаючіся захисти неосередненлетних, лишених свободи : Приняті резолюцією 45-ї сесії Генеральної Ассамблеї ООН 45/113 от 14 дек. 1990 г. // Ювенальная юстиция: Проблемы уголовного права, уголовного процесса и криминологии : учеб. пособ. / Э. Б. Мельникова. — М. : Дело, 2000. — С. 252–271.
5. Конвенция о правах ребенка: Принята резолюцией 44/25 Генеральной Ассамблеи ООН от 20 ноября 1989 г. // Международные акты о правах человека : сборник документов / сост. и авт. вступит. ст. : В. А. Карташкин, Е. А. Лукашева. — М. : НОРМА — ИНФРА-М, 1998. — С. 306–323.
6. Конвенция о принудительном труде: принята Генеральной конференцией Международной организации труда на её 14-й сессии 28 июня 1930 г. // Международные акты о правах человека : сборник документов / сост. : В. А. Карташкин, Е. А. Лукашева. — 2-е изд., доп. — М. : НОРМА — ИНФРА-М, 2002. — С. 538–546 с.
7. Конвенция об упразднении принудительного труда: Принята Генеральной конференцией Международной организации труда на её 40-й сессии 25 июня 1957 г. // Международные акты о правах человека : сборник документов / сост. : В. А. Карташкин, Е. А. Лукашева. — 2-е изд., доп. — М. : НОРМА — ИНФРА-М, 2002. — С. 547–549.
8. Международный пакт о гражданских и политических правах: Принят резолюцией 2200 А (XXI) Генеральной Ассамблеи от 16 декабря 1966 г. // Международные акты о правах человека : сборник документов / сост. : В. А. Карташкин, Е. А. Лукашева. — 2-е изд., доп. — М. : НОРМА — ИНФРА-М, 2002. — С. 52–67.
9. Конвенція про мінімальний вік для прийому на роботу: ратифікована 03.05.1979 // Офіційний сайт Верховної Ради України / № 138 http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=993_054
10. Киселев И. Я. Сравнительное трудовое право: учебник / Игорь Яковлевич Киселев. — М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2005. — 360 с.

Анотація

Березовська Н. Л. Міжнародне співробітництво у сфері покарання неповнолітніх. — Стаття.

В статті проведений загальний аналіз міжнародно-правового законодавства щодо покарання неповнолітніх. Співвідносяться положення діючого кримінального законодавства та міжнародно-правових актів щодо покарання неповнолітніх.

Ключові слова: покарання неповнолітніх, міжнародне співробітництво, порівняння норм міжнародного і національного права щодо покарання неповнолітніх.

Аннотация

Березовская Н. Л. Международное сотрудничество в сфере наказания несовершеннолетних. — Статья.

В статье проведен общий анализ международно-правового законодательства о наказании несовершеннолетних. Соотносятся положения действующего уголовного законодательства и международно-правовых актов о наказании несовершеннолетних.

Ключевые слова: наказание несовершеннолетних, международное сотрудничество, сравнение норм международного и национального права о наказании несовершеннолетних.

Summary

Berezovska N. L. International cooperation in the punishment of minors. — Article.

In the article the analysis of general international law legislation on the punishment of minors. Related provisions applicable criminal law and international instruments on juvenile punishment.

Keywords: punishment of juveniles, international cooperation, comparison of international and national law on the punishment of minors.